

levák v dílně

aneb

jak jsou leváci schopni zvládat řemesla a nástroje

Levák v dílně a na zahradě

název školy: Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb,
Komenského 3, Litoměřice

autor: Mgr. Ivo Vodička

anotace: výukový materiál vysvětluje, jaké řemeslné a pracovní
činnosti levák zvládá a jaké požadavky na něj můžeme
klást ve srovnání s praváky

klíčová slova: pracovní pomůcky pro leváky, legislativa týkající se
pracovních pomůcek, míra příučení leváků na pravostranné
nástroje a přístroje

cílová skupina: žáci středních pedagogických škol, učitelky mateřských a
základních škol

- ▶ **Levák a řemesla**
- ▶ **Nástroje a přístroje pro leváky?**
 - ▶ **Pracovní právo o levácích**
 - ▶ **Za všechno může šroub...**
- ▶ **Nástroje a zařízení do dílny**

Levák a řemesla ... aneb jak si vedou leváci jako řemeslníci?

- ▶ není důvod, aby se levák vyhýbal jakémukoli povolání, jakémukoli řemeslu
- ▶ na druhé straně je potřeba vědět, že některé nástroje, přístroje a zařízení jsou v jednotlivých řemeslech někdy konstruovány jen pro použití pravákem
- ▶ leváci se však naučí, když je to potřeba, vykonávat práce ve stejné pozici a ve stejné kvalitě – může jim to však trvat déle a mohou také na to zejména zprvu vynaložit více úsilí
- ▶ ▶ ▶ výhodou leváků je však jejich všestrannost, vynalézavost a přizpůsobivost, kterou od dětského věku překonávají obtíže spojené s vyhraněným pravostranným světem

Nástroje a přístroje pro leváky?

- ▶ v laterálně smíšených rodinách nebo pracovních kolektivech volíme, pokud je to možné, raději taková řešení, která jsou stranově neutrální
- ▶ stranově specializované náčiní si budeme pořizovat jenom tehdy, když je to skutečně nezbytné, nebo když jsou to pomůcky, s kterými pracujeme denně
- ▶ musíme si být vědomi toho, že pomůcky pro leváky jsou obecně dražší a že je v rodině nebo v pracovním kolektivu nemohou používat praváci
- ▶ ▶ ▶ zákoník práce hovoří o tom, že zaměstnanci nesmí být z různých důvodů (tedy i leváctví) diskriminováni, ale pracovních pomůcek pro leváky není příliš mnoho - leváci jsou schopni se naučit zacházet s většinou nářadí a přístrojů pro praváky, ale má to svá úskalí...

Pracovní právo o levácích

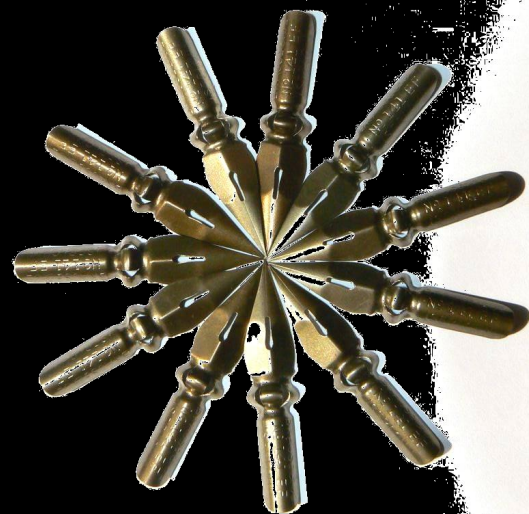
V oblasti pracovního práva není problematika leváků vysloveně zmíněna, přesto však lze vycházet z Listiny základních práv a svobod, v níž článek 28 stanovuje, že „*Zaměstnanci mají právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. Podrobnosti stanoví zákon.*“ Zákon, který tyto *uspokojivé pracovní podmínky* podrobněji upravuje, je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Leváci musí vždy dbát více na bezpečnost práce!

Zákoník práce dále stanoví, že „zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky,“ a že „Zaměstnavatelé jsou povinni vytvářet zaměstnancům pracovní podmínky, které umožňují bezpečný výkon práce; za tím účelem zajišťují zejména zřízení, údržbu a zlepšení zařízení pro zaměstnance.“

Zaměstnavatel má tedy povinnost vytvořit pro zaměstnance příznivé pracovní podmínky, pokud to **není v příkrém nepoměru s vynaloženými prostředky**. Jde o to, aby zaměstnanec levák nebyl diskriminován při výkonu svého povolání z důvodu své odlišnosti tím, že například nemůže správně uchopit některé pracovní nástroje nebo že uspořádání pracoviště neodpovídá potřebám přirozených intuitivních pohybů vůdčí ruky a nohy, což by pro něj mohlo být v některých případech i v rozporu s požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

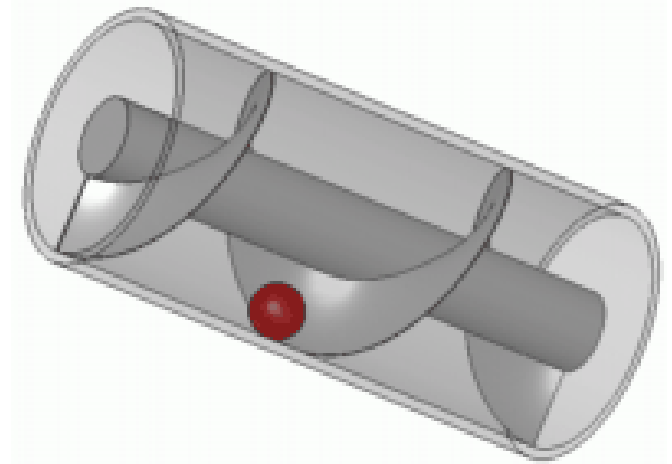
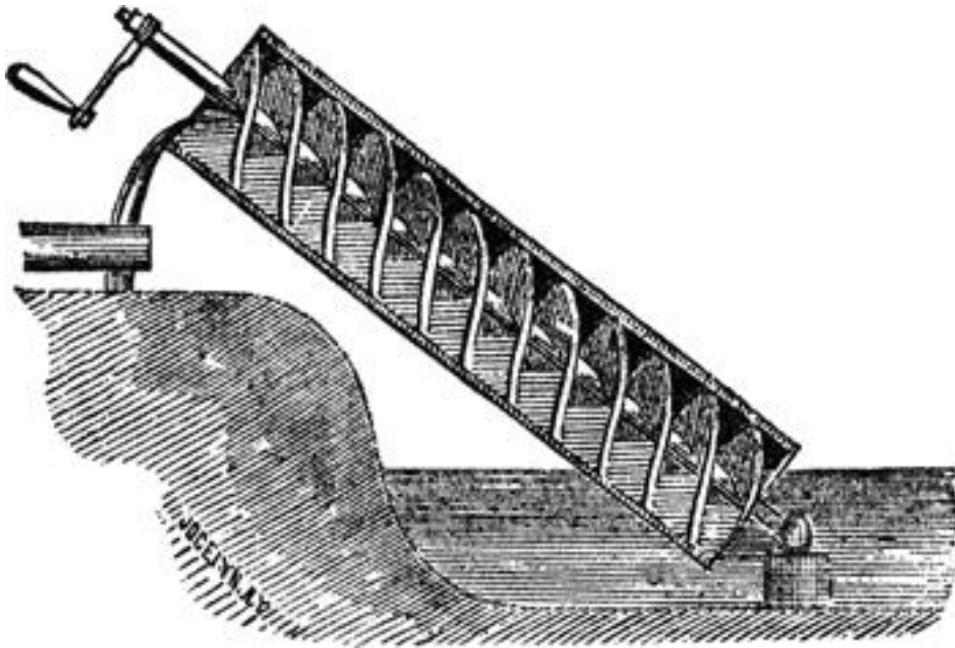
Má levák nárok na pomůcky a přístroje pro leváky?

- ▶ zákoník práce hovoří o tom, že levák má nárok na pracovní pomůcky pro leváky – tyto náklady však nesmí být v přímém rozporu s vynaloženými náklady.
- ▶ těžko tedy chtít po zaměstnavateli speciálně vyrobený soustruh pro leváka, ale pracovní pomůcky, uspořádání pracovního místa, drobnější spotřební nářadí je možno vyžadovat za všech okolností
- ▶ ▶ ▶ tyto pomůcky musí být zaměstnavateli dostupné a certifikované z hlediska bezpečnosti práce, proto je dobré, když sám levák má o těchto věcech přehled!

Historie šroubu a jeho význam

- ▶ většina mechanických zařízení pracuje nebo je pospojována šrouby
- ▶ vynález šroubu je připisován několika starořeckým vynálezům
- ▶ proč se šroub v základní variantě otáčí zleva doprava?
- ▶ první šrouby se objevily ve starověkém Řecku na lisech na víno; otáčí-li pravák břevnem (pákou), přitahuje ji k sobě a případně i couvá – tím je dán i směr otáčení
- ▶ při otáčení šroubu rukou se lépe zašroubovává pravou rukou směrem od středu těla ven, tedy zleva doprava
- ▶ ▶ ▶ pravákovy přirozené pohyby už ve starověku určily směr otáčení výhodný pro praváky

Nejstarší zmínka o šroubu pochází ze starověku: popsali jej řeční filozofové, kteří se inspirovali mechanismem na čerpání vody z Nilu v Egyptě.

Tzv. Archimédův šroub se používá poháněn lidskou nebo zvířecí silou dodnes.

Na všech nejstarších zobrazeních šroubení je závit točen vždy doprava.

Současný ruční lis na víno.

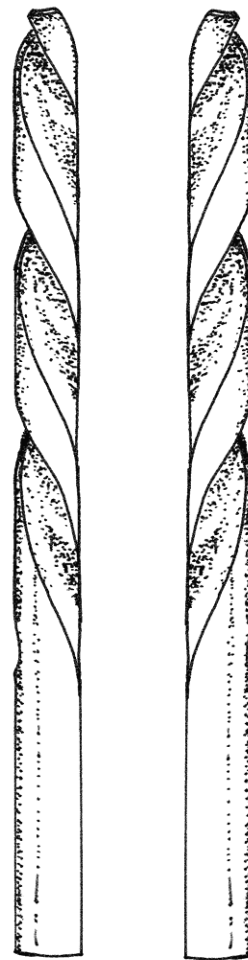
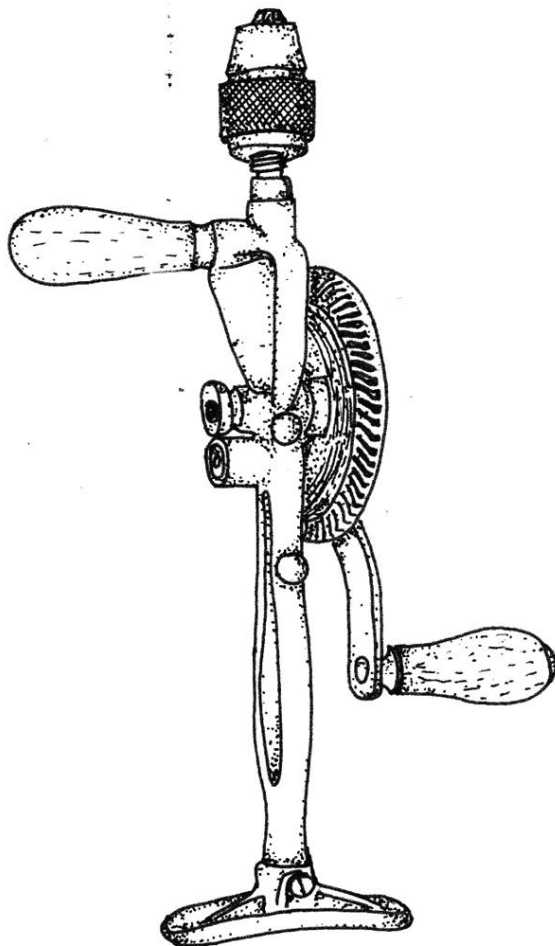
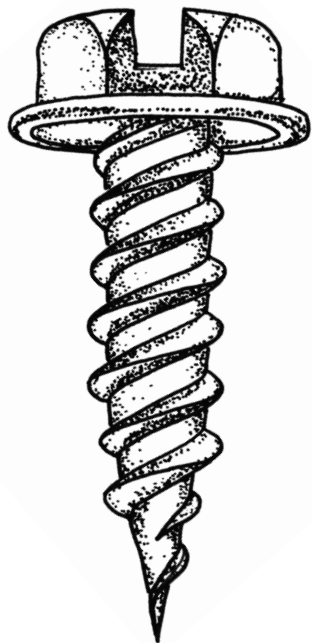

Otáčení lisem po směru hodinových ručiček.

První šrouby pravděpodobně vynalezl Pythagorovec Archytás z Travena v 5. stol. př. n. l. nebo řecký matematik Archimédes ze Syrákús ve 3. stol. př. n. l.

Vrut s šestibokou hlavou, ruční vrtačka pro praváky a vrták do kovu pro leváky a pro praváky. Současné elektrické vrtačku mají běžně chod doleva a doprava - vrtáky točené opačným směrem pak jsou elegantním řešením levorukých zámečníků.

Svěrák se utahuje klasickým šroubením - pravák se může o utahovací páku opřít i shora, aby zvýšil sílu šroubu.

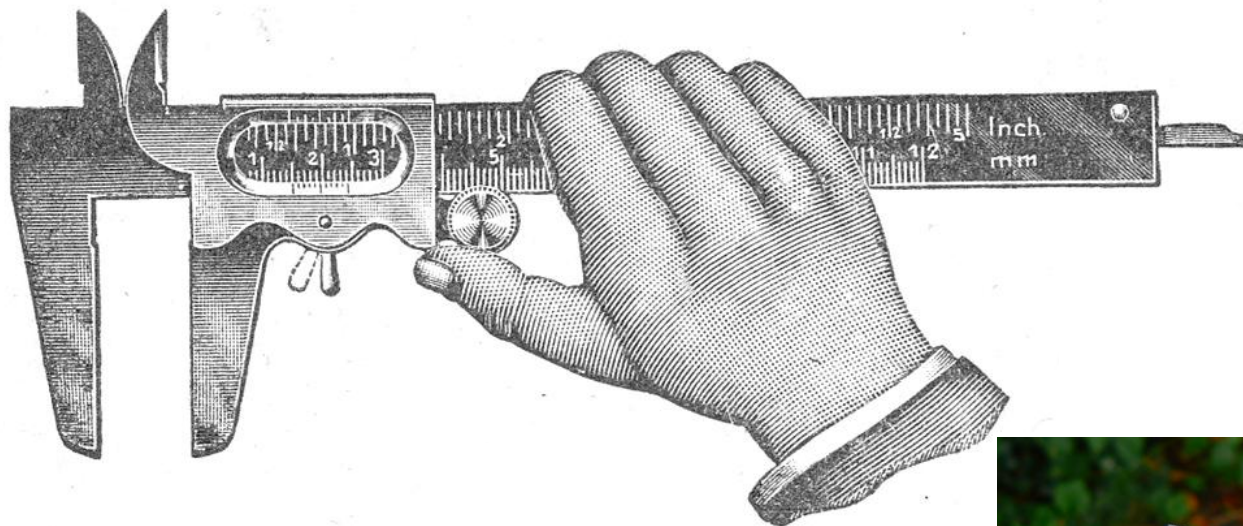
Levák při šroubování stejného vrtu jde rukou proti přirozenému pohybu paže, což je nejen obtížné, ale i pocitově nepříjemné. Utahování vrtů nebo šroubů je obvykle těžší než jejich vytáčení nebo uvolňování.

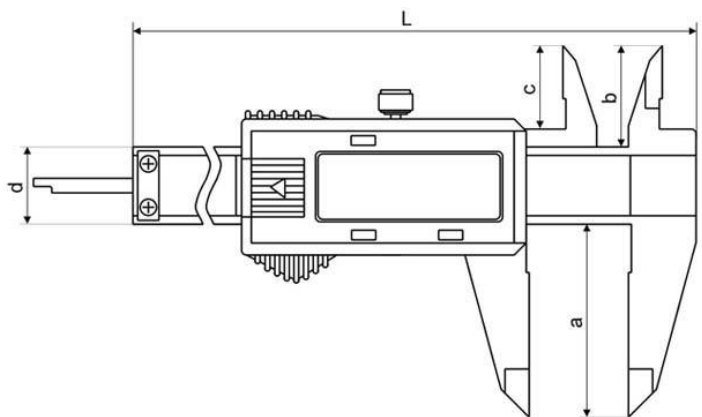
Zašroubování vrtů dělá pravák v souladu s přirozeným krutem paže zleva doprava ve směru od středu těla ven.

Truhlářská stolice se svěrákem vlevo, který je lépe přístupný pravákovi.

Zámečnické posuvné měřítko určené pro práci pravou rukou - obrázek z německého nabídkového katalogu Wolf mezi světovými válkami. Měření průměru ocelové kulatiny pravou rukou.

Levorukému zámečnickovi se vyplatí pořídit si moderní posuvné měřítko s digitálním ukazatelem.

Na fotografii je stáčecí metr v rukou praváka - čísla jsou orientována tak, aby při zaháknutí a vytažení metru pravou rukou se dala číst pohledově. Řemeslníkům levákům se vyplatí koupit obrácený metr pro leváky - ušetří si s ním zlobení a práci.

Pravouhlý zámečnický příložník - zde výrobce použil dvojí stupnice ubíhající oběma směry. Toto řešení však není myšleno pro leváky, ale proto, že při práci i pravák potřebuje z prostorových důvodů leccos měřit i z opačného konce. Pro leváky ovšem příjemná konstrukční výhoda!

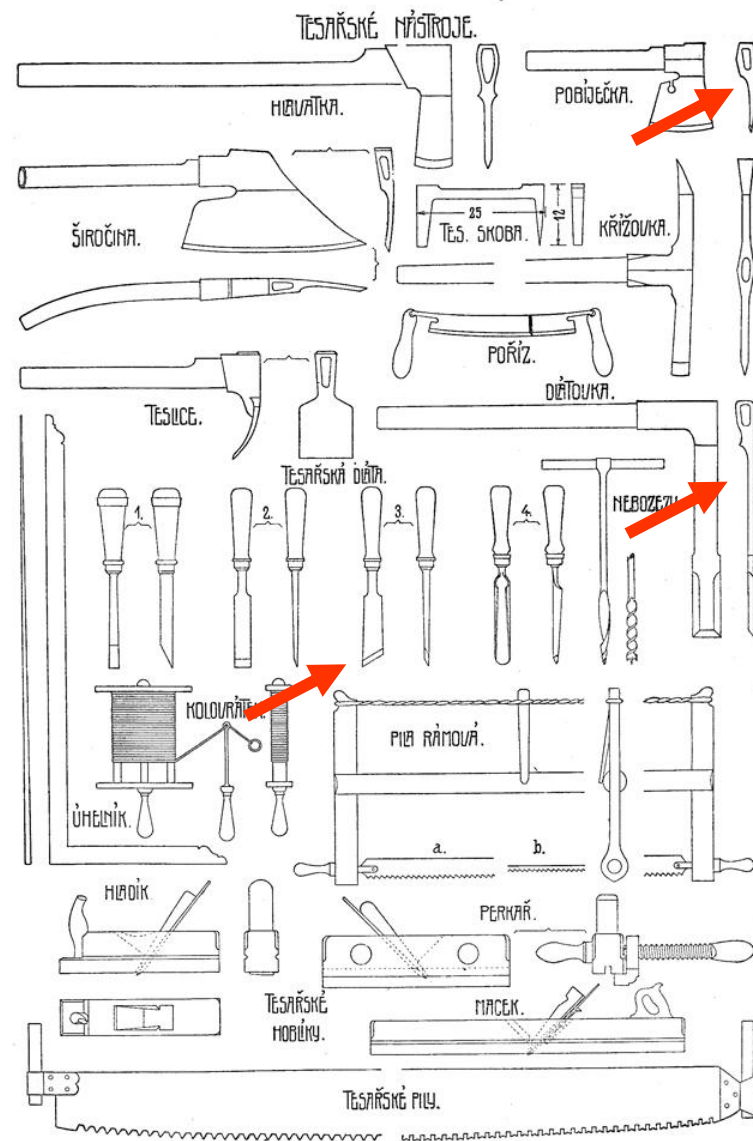
Obj. č.	Váha	Délka
19340	700g	440mm

Sekera tesařská

Kvalitní tesařská sekera pravá, hmotnost výkovku 700g, šíře násada délky 440mm

Tesařská sekyra pro praváky

Některé specializované nástroje, např. tesařské sekyry a dláta jsou orientovány na pravou nebo levou ruku.

Z obou obrázků je vidět, jak stojí a pracuje pravoruký tesař při opracovávání trámu. Sekyry mívají asymetrický tvar a tělo probrané tak, aby je bylo možné uchopit blízko ostří. Kvůli asymetrii se vyrábějí speciálně pro praváky i leváky - tak, aby se ostřím dostali "na dřevo" a nepřekážel jim hřbet ruky

Tesařská sekyra pro leváky se dá i u nás zakoupit ve specializovaných obchodech - její cena významně nepřevyšuje cenu pravostranné - to je určitě dobrá zpráva pro řemeslníky leváky.

Různé kleště pro řemesla jsou konstruovány na stejné bázi jako nůžky. Většinu z nich mohou leváci používat, protože jsou v zásadě oboustranné.

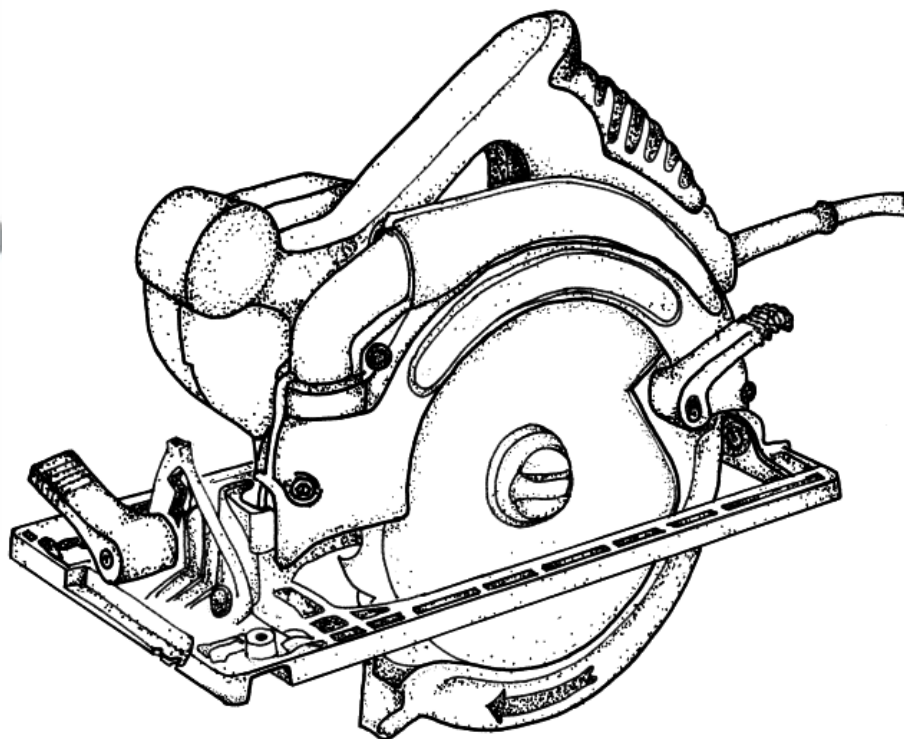
Průmyslový elektrický kolečkový nůž (nůžky, řezák) na textilie lze pro zaměstnance leváky sehnat i v levostranné variantě. Toto drobnější elektrické zařízení si může výrobce pro dělníka koupit. Ve velkovýrobě se mezi desítkami zaměstnanců levák vždyc-ky najde. Lámací planžetové nože se vyrábějí též ve variantě pro leváky - stavítko nože je umístěno v dosahu prstů levé ruky.

Řezání okružní pilou je náročné na koordinaci pohybů a na bezpečnost – pravák.

Pro leváka je takové řezání mnohem náročnější, zvláště když má rukáv neustále plný pilin. Do řezání si hůře vidí, úchop je obtížnější na koordinaci a také samozřejmě nebezpečnější.

Okružní ruční pila pro leváky - madlo je drženo levou rukou a levák řeže na své levé straně těla.

Vibrační bruska: s tímto přístrojem pracuje dělník i několik hodin v kuse.

Vibrační bruska: tento přístroj se dá spustit jedině stisknutím dvou tlačítek ovládaných ukazovákem a palcem pravé ruky a obě tlačítka musí být stlačena současně celou dobu provozu.

Při držení levou rukou druhé tlačítko není čím zatlačit - leváci to řeší tím, že jej stisknou kloubem ukazováku, který z něj často při pracovních pohybech sjíždí; přístroj se vypíná, navíc to bolí. Leváci obalují tlačítko lepicí páskou, což je nebezpečné, protože přístroj je tak neustále v chodu.

Tento měřicí přístroj pro elektrikáře je dnes běžnou součástí výkonu povolání - takto jej drží a ovládá v ruce pravák a také tak vidí nastavení a naměřené hodnoty.

Pokud levák obrátí přístroj, aby viděl na nastavení přístroje, měřicí kleštiny jsou v nepřírozeném úhlu, palec a ukazovák jsou v jiné pohybové situaci a displej s hodnotami je nohama vzhůru.

Pokud má přístroj sednout do ruky, pak není vidět, co měří. Přitom by tento přístroj mohl mít kleštiny v ose a displej otočit na osu kolmo. Levák se musí naučit pracovat pravou, nebo se naučit číst vzhůru nohama a také přizpůsobit práci prstů.

Jednoruční pákový lis pracuje na bázi rychle stoupajícího šroubu - dá se však ovládat jen rukou pravou. Zde se levák musí na pravou ruku přiučit.

Profesionální kadeřnické nůžky pro leváky jsou dnes dostupné ve specializovaných obchodech; musíme se však připravit na o něco vyšší cenu než jejich pravoruké varianty.

Použitá literatura a informační zdroje:

1. Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008
2. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 16 Rovné zacházení, zákaz diskriminace a důsledky porušení práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů
3. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 224 Pracovní podmínky zaměstnanců, odst. 1, písm. a)
10. http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Archimedes_screw.JPG
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Archimedes-screw_one-screw-threads_with-ball_3D-view_animated_small.gif
11. http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Christus_in_der_Kelter_%C3%96NB_Mus_Hs_15501_fol_86v.jpg
12. <http://rootsliving.com/wp-content/uploads/2009/10/winepress1.jpg> - ruční lis na víno současný
13. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Wine_press_from_16th_century.jpg
14. <http://www.karlin.mff.cuni.cz/~jole/deskriptiva/DGII.html>
<http://www.kassel-eshop.cz/univerzalni-vruty-do-dreva-plechu-plastu-s-limcem-sf-x1559>
<http://www.brufus.cz/vruty-vruty-do-dreva-katskup999147.php>
15. vlastní kresby
- 16 - 19. vlastní fotografie
20. vlastní sken nabídkového katalogu (ediční údaje v něm neuvedeny) a fotografie
21. http://www.tresnainstrument.com/measuring_instrument_images/digital_calipers/d/digital_calipers_ec17.jpg
<http://www.arceurotrade.co.uk/Catalogue/Measurement/Calipers>
22. vlastní fotografie a <http://shop2.prolevaky.cz/scripts/podrobnosti.php?IDZ=578>
23. vlastní fotografie
24. <http://www.inna-kt.cz/index.php?sdet=16166>
http://mucugoro.blogspot.cz/2010_11_01_archive.html
25. <http://www.roubenkyasruby.cz/obr/tesani.jpeg>
<http://www.roubenkyasruby.cz/obr/tesani.jpeg>

Použitá literatura a informační zdroje 2:

26. http://hobby.idnes.cz/spravna-sekera-usetri-polovinu-prace-dwy-/hobby-dilna.aspx?c=A090303_180159_hobby-dilna_bma
<http://www.almipraha.cz/sekera-tesarska-pro-levaky-8908-02~z205001.html>
27. vlastní fotografie
28. <http://www.sewingmachinery.com/cutting/suprena-1007L-left-handed.html>
<https://a248.e.akamai.net/origin-cdn.volusion.com/4jdsg.2wu4y/v/vspfiles/photos/903568-2.jpg?1347721822>
- 29 – 30. vlastní fotografie
31. http://www.amazon.com/s?ie=UTF8&page=1&rh=n%3A552922%2Cp_4%3APorter-Cable%2Cp_n_availability%3A1248813011 a vlastní kresba
- 32 – 38. vlastní fotografie
39. http://www.ebay.co.uk/itm/left-handed-hairdressing-hair-scissors-shears-ZEBRA-left-hand-5-5-/221265230901?pt=UK_HealthBeauty_Other_RL&hash=item33846f7c35

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb, Komenského 3, Litoměřice

ivo.vodicka@seznam.cz
www.levactvi.cz